

SVATÝ JOSEF V ŽIVOTĚ PAPEŽE FRANTIŠKA

Inaugurace pontifikátu o slavnosti sv. Josefa

(homílie při inaugurační mši svaté, náměstí Svatého Petra v Římě, 19. března 2013)

Drazí bratři a sestry,

děkuji Pánu, že mohu celebrovat tuto mši svatou na zahájení petrovské služby právě o slavnosti svatého Josefa, snoubence Panny Marie a patrona všeobecné církve. Tato shoda okolností má velice hluboký význam. A jsou to také jmeniny mého ctěného předchůdce, jemuž jsme všichni nablízku modlitbou plnou vřelosti a vděčnosti.

Srdečně zdravím bratry kardinály a biskupy, kněze, jáhny, řeholníky a řeholnice a všechny věřící laiky. Jsem vděčný za to, že přišli také představitelé jiných církví a církevních společenství, jakož i představitelé židovské obce a ostatních náboženských komunit. Srdečně zdravím rovněž hlavy států a předsedy vlád, představitele oficiálních delegací mnoha zemí a diplomatický sbor.

V evangeliu jsme slyšeli, že „Josef udělal, jak mu anděl Páně přikázal: vzal svou ženu k sobě“ (*Mt 1,24*). Tato slova již obsahují poslání, které Bůh svěřuje Josefovi, totiž aby byl kustodem, ochráncem. Ochráncem koho? Marie a Ježíše, ale také celé církve, jak zdůraznil bl. Jan Pavel II.: „Svatý Josef, který s láskou ochraňoval Marii a s radostí se věnoval výchově Ježíše Krista, také dnes střeží a chrání mystické Tělo Vykupitele, církve, jejímž obrazem i vzorem je nejblahoslavenější Panna“ (*Redemptoris Custos*, 1).

Jak tuto ochranu Josef uskutečňuje? Diskrétně, pokorně a mlčky, ale také ustavičnou přítomností a naprostou věrností i tehdy, když nerozumí. Od manželství s Marií až k epizodě s dvanáctiletým Ježíšem v Jeruzalémském chrámu je pozorně a s láskou v každé chvíli provází. Je po boku Marie, svojí nevěsty v klidných i obtížných chvílích života, cestou do Betléma na sčítání lidu a v úzkostných i radostných chvílích porodu, v dramatickém okamžiku útěku do Egypta, v tíživé situaci před nalezením syna v chrámu a potom v každodennosti, doma v Nazaretu, v dílně, kde učil Ježíše řemeslu.

Jak prožívá Josef své povolání ochránce Marie, Ježíše a církve? V ustavičné pozornosti vůči Bohu, otevřenosti k Jeho znamením, dostupnosti k Jeho plánu, nikoli svému. A to je to, co Bůh žádal od Davida, jak jsme slyšeli v prvním čtení. Bůh si nepřeje dům zbudovaný člověkem, ale touží po věrnosti vůči Svému Slovu, Svému plánu. Bůh sám si buduje dům z živých kamenů označených Jeho Duchem. A Josef je „ochráncem“, protože umí naslouchat Bohu, nechá se vést Jeho vůlí, a právě proto má větší vnímavost pro lidi, kteří jsou mu svěřeni. Dovede číst události realisticky, je pozorný k tomu, co se děje kolem, a umí přijmout ta nejmoudřejší rozhodnutí. V něm, drazí přátelé, vidíme, jak se odpovídá na Boží povolání: ochotně a pohotově. Ale vidíme také střed křesťanského

povolání, jímž je Kristus! Chraňme Krista ve svém životě, abychom chránili druhé, abychom chránili stvoření!

Povolání ochraňovat se však netýká jenom nás křesťanů; má předcházející dimenzi, která je jednoduše lidská a týká se všech. Chránit veškeré stvoření, krásu stvoření, jak nám bylo řečeno v knize Geneze a jak nám ukázal svatý František z Assisi, znamená respektovat každé Boží stvoření i prostředí, ve kterém žijeme. Znamená chránit lidi, pečovat o lidi, o každého člověka s láskou, zvláště o děti, o staré lidi, o ty, kteří jsou nejkřehčí a kteří se často ocitají na periferii našeho srdce. Znamená to vzájemně o sebe pečovat: v rodině, kde se manželé vzájemně ochraňují, potom pečují o děti a postupně pak děti začínají ochraňovat rodiče. Znamená to upřímně prožívat přátelství, které je jakousi vzájemně poskytovanou ochranou v důvěrnosti, v úctě a dobru. Vlastně všechno je člověku svěřeno do ochrany; je to odpovědnost, která se týká nás všech. Buďte ochránci Božích darů! A když člověk ztratí tuto odpovědnost za ochranu, když se nestaráme o stvoření a bratry, pak dostává prostor zkáza a srdce okorává. V každé historické době, bohužel, existují „Herodové“, kteří plánují smrt, ničí a hyzdí tvář muže i ženy.

Chtěl bych, prosím, požádat všechny, kdo zaujímají zodpovědná místa na ekonomickém, politickém a sociálním poli, všechny muže a ženy dobré vůle: buďme „ochránci“ stvoření, Božího plánu vepsaného do přírody, strážci bližních, životního prostředí; nedovolujme znamením zkázy a smrti, aby provázela putování tohoto našeho světa! Avšak, abychom mohli „chránit“, musíme také pečovat sami o sebe! Pamatujme na to, že nenávist, závist a pýcha špiní život! Chránit tedy znamená bdít nad svými city, nad svým srdcem, protože právě odtamtud vycházejí dobré a zlé úmysly: ty, které budují, i ty, které ničí! Nesmíme mít strach před dobrotou, ba ani před něhou! A tady přidám ještě další poznámku: péče a ochrana vyžaduje dobrotu, je třeba žít ji s něhou. V evangeliích se svatý Josef jeví jako silný, odvážný a pracovitý muž, ale z jeho duše vysvítá velká něha, která není ctností slabocha, ba naopak, pojí se k síle ducha a všímavosti, k soucitu a opravdové otevřenosti vůči druhému, ke schopnosti milovat. Nesmíme se obávat dobroty, něhy!

Dnes na slavnost svatého Josefa slavíme zahájení služby nového římského biskupa, Petrova nástupce, a ta s sebou nese také určitou moc. Jistě, Ježíš Kristus dal Petrovi moc, ale o jakou moc se jedná? Po trojí otázce, kterou Ježíš klade Petrovi ohledně lásky, následuje trojí výzva: pas mé beránky, pas mé ovce. Nikdy nezapomínejme, že pravá moc je služba a že také Papež, aby mohl tuto moc vykonávat, musí se nořit stále více do služby, jejímž zářivým vrcholem je kříž; musí hledět na pokornou, konkrétní a na víru bohatou službu svatého Josefa a jako on rozevřít náruč, chránit celý Boží lid, vroucně a něžně přijímat celé lidstvo, zvláště ty nejchudší, nejslabší a nejmenší, o kterých mluví Matouš v souvislosti s poslední soudem, který je o lásce: toho, kdo hladoví, žízní, je cizincem, nahým, nemocným a vězněným (srov. *Mt 25,31-46*). Jedině ten, kdo slouží s láskou, dovede chránit!

V druhém čtení svatý Pavel mluví o Abrahamovi, který „ačkoli nebylo naděje, přece doufal a uvěřil“ (*Řím 4,18*). Pevní v naději proti vší naději! Také dnes, před mnoha obrysy ponurého nebe potřebujeme vidět světlo naděje a sami naději dávat. Chránit stvoření, pohlížet s něhou a láskou na každého muže a ženu, znamená otevírat horizont naděje, vytvářet skulinu světla mezi mnoha mračny a přinášet teplo naděje! A pro věřícího, pro nás křesťany, jako pro Abrahama, pro svatého Josefa má naděje, kterou neseme, Boží

horizont, který nám byl otevřen v Kristu; je založena na skále, kterou je Bůh. Chránit Ježíše s Marií, ochraňovat veškeré stvoření, chránit každého člověka, zvláště ty nejchudší, chránit nás samotné – to je služba, kterou je povolán plnit římský biskup, ale ke které jsme povoláni všichni, abychom dali zazářit hvězdě naděje. S láskou chraňme to, co nám Bůh daroval! Prosím o přímluvu Panny Marie, svatého Josefa, svatých Petra a Pavla, svatého Františka, aby Duch svatý provázel moji službu. A vám všem říkám: modlete se za mne! Amen.

Symbol svatého Josefa v papežském znaku

Papež František se rozhodl zachovat si svůj dřívější znak, který si vybral po svém zvolení biskupem a pro který je charakteristická jednoduchost. Nad modrým štítem jsou umístěny papežské symboly, jak je stanovil papežův předchůdce, Benedikt XVI. (mitra mezi překříženými klíči ve zlaté a stříbrné barvě, spojenými červenou stužkou). V horní části štítu je umístěn znak řádu, z něhož papež pochází, Tovaryšstva Ježíšova: zářící slunce, v němž se nacházejí červená písmena IHS, monogram Krista. Nad písmenem H je umístěn kříž a pod monogramem tři černé hřeby. V dolní části štítu se nachází hvězda a květ nardu. Hvězda je podle starobylé heraldické tradice symbolem Panny Marie - počet jejích špiček značí osmero blahoslavenství. Květ nardu pak představuje sv. Josefa, patrona všeobecné církve. Podle španělské ikonografické tradice je totiž sv. Josef zobrazován s větvíčkou nardu v ruce. Papež chce použitím těchto symbolů ve svém znaku vyjádřit, že k Panně Marii a sv. Josefovi chová zvláštní úctu.

Heslo Svatého otce Františka je převzato z homilií sv. Bedy Ctihodného, kněze (Hom. 21; CCL 122, 149-151), kde se v komentáři na úryvek Matoušova evangelia o povolání píše: „*Vidit ergo Iesus publicanum et quia miserando atque eligendo vidit, ait illi Sequere me*“ („Ježíš spatřil celníka, a když na něj pohlédl s láskou a vyvolil jej, řekl mu: Následuj mě“).

Homílie se zabývá Božím milosrdenstvím a zaznívá v Liturgii hodin o svátku sv. Matouše. Tato skutečnost má zvláštní význam i pro život a duchovní pouť současného papeže. Právě o svátku sv. Matouše v roce 1953 totiž mladý Jorge Mario Bergoglio ve svých 17 letech zakusil ve svém životě zvláštním způsobem přítomnost milujícího Boha. Po zpovědi pocítil, že se jeho srdce dotkl Bůh, který do něj dal sestoupit svému milosrdenství a svým milujícím pohledem ho povolal k řeholnímu životu po příkladu sv. Ignáce z Loyoly. Když byl později Mons. Bergoglio jmenován biskupem, upomenul se na tuto příhodu, která stála u počátku jeho úplného odevzdání se Bohu v církvi, a rozhodl se, že si jako své životní heslo a program zvolí slova sv. Bedy *miserando atque eligendo*; ta se nyní objevují i na jeho papežském znaku.

Důvěra k sv. Josefovi

Papež František má svého světce, na kterého je spolehnutí. Pod sošku svatého Josefa v Domu svaté Marty vkládá lístečky s prosbou o přímluvu v naléhavých záležitostech. Hned vedle vstupu do papežského pokoje č. 201 je na jedné ze dvou dřevěných komod soška Mariina snoubence, pod níž

ukládá vlastnoručně psané lístečky s prosbou o zvláštní milosti. Latinskoamerický řezbář zachytil sv. Josefa ve spánku, s odkazem na známou evangelijní epizodu, v níž Ježíšův adoptivní otec dostává z nebes varování před nebezpečím, které hrozí Dítěti. Jde o jeden z mála předmětů, které si František nechal přivést z Argentiny. Svatý otec zadává sv. Josefovi spoustu úkolů. Úcta k Ježíšovu adoptivnímu otci se přenesla na všechny, kdo se pohybují kolem Františkovy rezidence, včetně švýcarských gardistů. Sv. Josef doprovází papeže Bergoglia od mládí. Počínaje patrociniem farnosti, v níž vyrůstal a kde se rozhodl pro kněžství, byl „San José“ životním průvodcem současného papeže. Také jeho pontifikát byl slavnostně zahájen právě v jeho svátek, 19. března 2013. 5. července 2013 papež oficiálně svěřil celý Vatikánský stát ochraně sv. Josefa a archanděla Michaela. Krátce po nástupu na Petrův Stolec prý papež vysvětloval jednomu ze svých spolupracovníků: „Víš s těmihle truhláři musíš mít trpělivost: slíbí ti, že budou se zakázkou hotoví za dva týdny, a pak jim to trvá třeba měsíc. Ale udělají to – a pracují dobře! Jen musíš mít trpělivost...“

„Copak to není syn tesařův?“

středeční generální audience papeže Františka, 1. května 2013

Když Ježíš skončil tato podobenství, vzdálil se odtamtud. Přišel do svého domova a učil v tamější synagoze tak, že lidé byli celí užaslí a ptali se: „Kde se u něho vzala taková moudrost a ty zázraky? Cožpak to není syn tesařův? Což se nejmenuje jeho matka Maria a jeho příbuzní Jakub, Josef, Šimon a Juda?“ (Mt 13,53-55)

Dobrý den, drazí bratři a sestry, dnes, prvního května, si připomínáme sv. Josefa – dělníka a začínáme měsíc, který je tradičně zasvěcen Matce Boží. Chtěl bych se tedy na tomto našem setkání pozastavit u těchto dvou tak důležitých postav v Ježíšově životě, v životě církve i v našem životě dvěma krátkými myšlenkami. První bude o práci a druhá o kontemplaci Ježíše.

1. V evangeliu sv. Matouše se v souvislosti s Ježíšovým návratem do rodné obce, Nazaretu, kde promlouvá v synagoze, zdůrazňuje podiv krajanů nad Jeho moudrostí a otázka, kterou si kladou: „Copak to není syn tesařův?“ (13,55). Ježíš vstupuje do našich dějin, přichází mezi nás, narodil se z Panny Marie působením Božím, ale za přítomnosti svatého Josefa, zákonného otce, který jej opatruje a také jej učí svému řemeslu v Nazaretské dílně, sdílí s ním závazky, námahy, zadostiučinění a také každodenní těžkosti.

To nám ukazuje důstojnost a význam práce. Kniha Genesis vypráví, jak Bůh stvořil muže a ženu, svěřil jim poslání naplnit zem a podmanit si ji, což neznamená ji

vykořisťovat, nýbrž obdělávat a chránit, pečovat o ni svou vlastní prací (srov. *Gen 1,28; 2,15*). Práce je základním prvkem důstojnosti člověka. Práce nás obrazně řečeno „pomazává“ důstojností, naplňuje nás důstojností, připodobňuje nás Bohu, který pracoval, pracuje a je neustále činný (srov. *Jan 5,17*); dává nám schopnost uživit sebe, svoji rodinu a přispívat k růstu svojí vlasti. Tady myslím na těžkosti, na které dnes v různých zemích naráží svět práce a podnikání. Myslím zvláště na ty, kteří jsou nezaměstnaní, což se týká nejenom mladých lidí, častokrát v důsledku takového pojetí ekonomismu společnosti, které hledá egoistický profit mimo parametry sociální spravedlnosti.

Rád bych všechny vyzval k solidaritě a povzbudil představitele veřejných věcí, aby vyvinuli veškeré úsilí a dali nový podnět zaměstnanosti. Znamená to starat se o důstojnost člověka. Především bych však rád řekl, aby neztráceli naději. Také svatý Josef prošel obtížnými momenty, ale nikdy neztratil důvěru a dovedl je překonat v jistotě, že Bůh nás neopustí. Dále bych se rád obrátil na vás děti a mladé lidi: věnujte se svým každodenním povinnostem ve studiu, v práci, v přátelských vztazích a pomoci druhým. Vaše budoucnost závisí také na tom, jak prožijete tyto cenné roky života. Nemějte strach ze závazků a obětí, nestrachujte se o budoucnost a mějte živou naději: na obzoru je stále světlo.

Dodám ještě pár slov k jednomu specifickému aspektu práce, který mi dělá starosti. Mám na mysli to, co lze označit termínem „otrocká práce“, tedy práce, která zotročuje. Kolik jen lidí na celém světě je obětí tohoto typu otroctví, ve kterém člověk slouží práci, zatímco by měla práce sloužit lidem a propůjčovat jim důstojnost. Prosím bratry a sestry ve víře a všechny muže a ženy dobré vůle, aby se rozhodně stavěli proti obchodu s lidmi, jehož součástí je také „otrocká práce“.

2. Naznačím druhou myšlenku. Jediným společným středem pozornosti svatého Josefa a Panny Marie v tichu jejich každodenní činnosti je Ježíš. S nasazením a něhou doprovázejí a pečují o růst Syna Božího, který se pro nás stal člověkem, a přemýšlejí o všem, co se děje. V evangeliu zdůrazňuje svatý Lukáš dvakrát Mariin postoj, jenž byl vlastní také svatému Josefovi: „všechno uchovávala ve svém srdci a rozvažovala o tom“ (*Lk 2,19.51*). Abychom se naučili naslouchat Pánu, je třeba se naučit jej také kontemplovat, rozjímat, vnímat jeho nepřetržitou přítomnost ve svém životě. Je třeba se zastavit a rozmlouvat s Ním, dát Mu prostor modlitbou. Každý z nás, také vy děti a mládeži, kteří jste dnes dopoledne přišli v tak velkém počtu, měli byste se ptát: jaký prostor dávám Pánu? Zastavím se k rozhovoru s Ním? Již od malička nás rodiče učili začínat a končit den modlitbou, vedli nás, abychom vnímali, že nás provází přátelství a láska Boží. Vzpomínejme častěji na Pána během dne!

V tomto měsíci květnu bych rád poukázal na důležitost a krásu modlitby svatého růžence. Odříkáváním Zdrávasů jsme přiváděni ke kontemplaci Ježíšových tajemství a rozjímání ústředních momentů Jeho života, aby byl On - stejně jako pro Pannu Marii a svatého Josefa - středem našeho myšlení, naší pozornosti a našeho jednání. Bylo by krásné, kdyby se zvláště v tomto měsíci máji v rodinách, mezi přáteli a ve farnosti společně recitoval svatý růženec nebo nějaká modlitba k Ježíši a Panně Marii! Modlitba konaná společně je drahocenný moment, který upevňuje rodinný život a přátelství! Naučme se více modlit v rodině a jakožto rodina!

Drazí bratři a sestry, prosme svatého Josefa a Pannu Marii, aby nás učili zachovávat věrnost svým každodenním závazkům, žít svoji víru v každodenních skutcích, dávat více prostoru Pánu ve svém životě a prodlévat v rozjímání Jeho tváře.